

שבת צב

משה שווערד

1. שו"ת תורה לשמה סימן קפט

שאלה. אחד שלח לחבירו ביום פורים ב' מינים ממיני מתיקה ולא היה לו ב' כלים להניחם בהם והניחם בכלי אחד ושלחם לרעהו אם יוצא י"ח שני מנות בזה כיון דבאמת הם ב' מינים או"ד כיון דהם מונחים בכלי אחד חשיב הכל מנה אחת. יורינו המורה לצדקה ושכמ"ה.

תשובה כל שהניחם בכלי אחד חשיב מנה אחת ואין כאן ב' מנות לרעהו וראיה לזה ממ"ש בגמרא דשבת דף צ"א ע"ב דסבר רבי יוחנן ורבא בקופה מלאה חרדל אנד כלי שמיה אנד וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהל' שבת פרק י"ב הלכה י"א וז"ל קופה שהיא מלאה חפצים אפילו מלאה חרדל והוציא רובה מרשות זו לרשות זו פטור עד שיוציא את כל הקופה וכן כל הדומה לזה שהכלי משים כל שיש בו כחפץ אחד עכ"ל ע"ש וא"כ ה"ה הכא הכלי משים כל שיש בו כמנה אחת ולכן צריך להניחם בשני כלים כדי לקיים משלוח מנות איש לרעהו והיה זה שלום ואל ש-די ה' צ-באות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו.

2. תוספות עירובין דף סב/א

עוד דאפילו בישראל אי הוי בעין חייב להחזיר ולא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה כדמוכח בפרק בן סורר (סנהדרין דף עב.) גבי בא במחירת ומשני דהא דמחייב מיתה משום דמצער לישראל כלומר שהוא חשוב ממון ביד עכו"ם דאין סברא לומר שאם ציערו בשום ענין שיתחייב מיתה ומאי לא ניתן להשבון כלומר כיון דלא קניא במשיכה א"כ כל היכא דאיתיה של ישראל הוא דאי משום דמייאש זימנין דלא מייאש ומפרש שאינו בתורת השבון כלומר אם אכלו שאינו בעין לא מחייב ליתן דמיו אבל כל זמן שהוא בעין ודאי חייב להחזיר אבל אין לפרש אינו בתורת השבון לענין שופטר בהשבתו ממיתה כמו ישראל ממלקות דהוי בכך ניתק לעשה דסא כן דחק בחנם להעמידה בישראל ומשום דמצערינא דלוקמה בגזול מעכו"ם:

3. ספר שערים מצויינים בהלכה

היה מגרר ויוצא פטור. פרש"י מתשלומין. כתבו התוס' במס' עירובין (סב. ד"ה בן נח) דלא אמרינן קם ליה בדרבה מיניה אם החפץ הוא בעין, אלא הוא חייב להחזיר דכן מוכח במס' סנהדרין (עב.) גבי הבא במחירת כו'. וכ"כ במ"מ (גניבה פ"ט ה"י). ולפ"ז צריך לומר דהא דקתני כאן כשגנב הכיס ע"י שהיה מגרר ויוצא דפטור משום דקם ליה בדרבה מיניה, מיירי שכבר הוציא את הממון לצרכו באופן שאינן עוד בעין.

הקשה הרשב"א במס' כתובות (לא:) אמאי איכא חיוב מיתה במגרר, הא ליכא עקירה כדאיתא לעיל (ח.) דלא מחייב עד דעקר ליה, ותירץ דמיירי כגון שהיה פתח רה"י גבוה מן הרשות שלפניו, וכשהוציאו הרי כאן עקירה.

4. ספר שערים מצויינים בהלכה

היה מגרר ויוצא פטור וכו'. ואי ס"ד אגד כלי שמיה אגד קדים ליה איסור גניבה לאיסור שבת. פרש"י דכיון שהוציא מקצתו קנה כל המעות שמבחוץ, שיכול להוציאו דרך פיו וכו'. ביאור הדבר, דלענין גניבה קנה הגנב כל פרוטה ופרוטה שבכיס לצד פיו, משום שכבר נמשכו מרשות בעלים למקום הקונה לו, ואילו לענין שבת לא מחייב עד דנפיק כוליה, דהא אמרת דאגד כלי שמיה אגד. והקשו הרמב"ן והריטב"א, הא גם לענין קנין הגניבה היכא קנה, הא עדיין לא יצא כל הכיס מרשות בעלים, וא"כ מונחים המעות בכליו של

הבעלים, והוי לה כמו משיכה בכליו של מוכר. ותירצו, דאה"נ דקונה נמי בכליו של מוכר, דכן משמע בפ"ק דב"מ (ט:) גבי משוך בהמה וקני כלים שעליה. וכעין זה כתבנו בשמ"ב (ח"ג סי' קיא ס"ק יד) אי מועיל הפקר החמץ בכלי האשפה כשהכלי שייך לבעה"ב, והכלי בעצמו אינו מפקיר, והבאנו ממש"כ בשו"ע (חור"מ סי' רסג) פלוגתת המחבר והרמ"א, אי כליו קונות לו כשעומד בסימטא. ובעיקר הדברים אי אגד כלי שמיה אגד, עי' מש"כ במס' עירובין (לג: ד"ה הואיל ויכול לנטותו).

5. ריטב"א על שבת דף צב/א

ופרקינן בנסכא. פ"א אלא קאמרינן דאפי' תימא שהוציאם דרך פיו לא נתחייב בגניבה עד דנפק כוליה, דמיירי בנסכא שהיא כולה חתיכה אחת ועד שמשכה כולה או הגביהה כולה לא נתחייב בה, וטובא איכא בתלמודא דהוה ליה לתלמודא למימר 'אלא' ולא קאמר ליה:

6. שפת אמת על שבת דף צב/א

ברש"י ד"ה בנסכא שהן חתיכות ארוכות כו'. ולדבריו צ"ל דעכשיו הדר ב"ה הגמ' ממאי דס"ד דמיירי באגד כלי זה דוחק. גם קשה אמאי לא קאמר אלא כיון דהדר ב"ה משינויא קמא. [אך זה י"ל משום דלא נזכר מקודם שם אמורא אלא סתמא דגמרא לא אמרינן 'אלא' כמ"ש הרשב"ם בב"ב (מ"ד ע"ב) דשיטה זו נוהגת ברוב מקומות ע"ש]. ולולי דברי רש"י ז"ל י"ל הגמ' דמשני דמיירי בכיס שאין לה מקום חלמה היינו תפירות דלא מצי למשקל מיני' מקצת עד דמפיק לי' לכולי' כמ"ש בפ"ה הר"ח ע"ש. אך לשונו צריך ביאור:]

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

משנה המוציא בין בימינו בין בשמאלו חייב. כתב התפא"י (כלכלת שבת – שינוי) אינו חייב על המלאכה רק כשיעשה אותה בדרך שרגיל לעשות אותה בלי שינוי, אבל אם שינה בה פטור, כגון המוציא משא קל על ראשו, פטור דאין דרך הוצאה בכך, וכמו כן הכותב בשמאלו פטור מדאין דרך כתיבה בכך, ונראה דדוקא בכותב שדרך לכתוב רק ביד ימין והר"ל שינוי, משא"כ שאר מלאכות, כגון שהדליק נר ביד שמאלו חייב, מדצריך לעשות פעם בימין ופעם בשמאל, (והראיה מגמ' כאן, דהרי מוציא בשמאלו חייב. וכ"כ החיי אדם (כלל ט ב) נראה לי דבין שעשה מלאכה בימינו או בשמאלו חייב תוץ מהכותב דפטור בשמאל, וראיה מתוספתא כאן (הי"א) התולש בין בימינו ובין בשמאלו הרי זה חייב.

8. ספר חיי אדם - חלק שני - כלל ט

(ב) כל אלו המלאכות אינו חייב עד שיעשה כדרך שעושים אותה מלאכה. אבל אם עשה ע"י שינוי, זה נקרא כלאחר יד ופטור. כיצד, החורש והחופר אינו חייב עד שיחרוש במחרישה או במרא וחצינא. וכן קוצר, עד שיקצור בכלי או שיתלוש בידו. וכן בורר, עד שיבורר בכלי המיוחד לברור בו. וטוחן, שיטחן ברחיים או במכתשת. לפיכך היה גורר כלי ועשה חריץ בקרקע אע"פ שנתכוין לכך, פטור. וכן אם תלש בפיו, ובירר בכלי שאין דרך לברור בו וטחן בכף או בכתא דסכינא וכן כולם, פטור. מ"מ נ"ל דבין שעשה בימינו או בשמאלו, חייב, תוץ מהכותב דפטור בשמאל (וראי' מתוספת' פ"ה התולש בין בימינו ובין בשמאלו ה"ז חייב):

9. ספר אגלי טל - מלאכת האופה אות מד

(ב) אך יש לעיין במה שכתבו האחרונים באה"ע סי' קכ"ג בכתב גט בשמאל דכשר אף דבשבת כה"ג פטור שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה [כן כתבו הח"מ וב"ש ופר"ח]. ולכאורה הלוא מצינו אף בשאר דברים דלא בעי מחשבה. אכילה. כדרך אכילה דוקא. הנאה. שלא כדרך הנאתן פטור. הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו [שבועות יז ע"ב] [תוץ מחוטמו דכולו לא גרע מכלים שבבית] טהור. והבא אל הבית דרך ביאה

דוקא. [וכן ספ"ב דמנחות [טז ע"ב] הקטיר כשומשום כשומשום עד שהשלים אין דרך הקטרה בכך. מיהו מהתם לא קשיא דבדקדשים מתעסק פסול]:

(ג) אך בירורן של דברים דיש חילוק בין אם יש שינוי בהנעשה או השינוי הוא רק בהעושה. דבאכילה שלא כדרכה כגון שאכל חלב חי או שעירב דבר מר הרי יש שינוי בהמאכל וכן הנכנס דרך אחוריו הרי יש שינוי בהביאה שהוא מעשה הנעשה. אבל הכותב בשמאל הרי עצם הפעולה הוא האות הנעשה ובוה אין שום שינוי רק שיש שינוי באיש העושה שעשה הפעולה בשמאל תחת שהי' לו לכתוב בימין. וכן המוציא במרפקו [צב]. דהעצם הפעולה הוא בהחפץ היוצא לרה"ר ובחפץ אין שום שינוי אלא שהוא הוציאו שלא כדרך המוציאין. וכן צינור שעלו בו קשקשים שממעכו כלאחר יד [כתובות ס.]. אין שינוי בהצינור המתוקן רק בהעושה שממעכו כלאחר יד. וכן היונק [שם] אין שינוי בהחלב שהחלב יצא מהדד כמו אם הי' חולב בידו רק השינוי הוא בהעושה שחולב בפיו. וכל אלו אין פטורין רק משום דלא הוי מלאכת מחשבת ע"כ אסור לכתחלה כמו מקלקל ומלאכה שאינה צריכה לגופה דלא הוי מלאכת מחשבת ואסור לכתחלה:

10. ספר אגלי טל - פתיחה אות ג

[ג] וכן מלאכה שעשה אותה כלאחר ידו כו'. הנה באבן העזר סי' קכ"ג כתבו הח"מ והב"ש והפר"ח דטעם דמכשירינין גט שנכתב בשמאלו משום דדוקא בשבת דכתיב בי' מלאכת מחשבת ע"כ כל שכתב כלאחר ידו או בשמאלו לאו מלאכת מחשבת היא אבל מ"מ כתב מיקרי לענין גט. **ויש לעיין דהרי מצינו בכמה מקומות אף בלאו מילי דשבת דכל דשלא כדרכו לאו כלום הוא.** אכילה שלא כדרכו לאו אכילה היא להתחייב עלי'. הנהא שלא כדרך הנאתן פטור [פסחים כד ע"ב]. הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו [חוץ מחוטמו דכולו לא גרע מכלים שבבית] טהור והבא אל הבית כתיב דרך ביאה דווקא [שבועות יז ע"ב]. ובמנחות ט"ז ע"ב הקטיר שומשום לאכול שומשום עד שכלה קומץ כולו אין דרך אכילה בכך אין דרך הקטרה בכך [מיהו התם י"ל משום דבדקדשים מתעסק פסול] ובמכילתין ק"ח. התולש מעציץ שאינו נקוב פטור פירש"י משום דאין דרך זריעה שם. והתם אין לפרש משום דלאו מלאכת מחשבת הוא. שהרי המלאכה שהוא התלישה הוי כי אורחיה אך משום שאינו דרך זריעה לא חשוב זרוע. וא"כ גבי גט נמי נימא הואיל ואינו דרך כתיבה לא חשוב כתב:

אך ברורן של דברים דהנה מלאכה כלאחר יד יש בשני אופנים. יש שהמלאכה עצמה בלתי נפעלת כראוי והיא שינוי באיכות הנפעל כענין הנזרע בעציץ שאינו נקוב שלא נזרע כי אורחיה אף שבאיכות הפועל לא הי' שום שינוי. ויש מלאכה כלאחר יד שהוא שינוי באיכות הפועל לבד ולא באיכות הנפעל כגון הכותב בשמאלו אף שהנפעל דהיינו הכתב נעשה כראוי להיות שאימן את ידיו וכתב אותיות מיושרים כמו אם הי' כתב בימינו. וכן המוציא מרשות לרשות כלאחר ידו אף דעצם המלאכה היא בהחפץ המובא לרשות אחרת. ובהחפץ אין שום שינוי ומונח עתה ברשות האחרת כאילו הי' מוציאו כדרכו. רק שיש שינוי באיכות הפועל שלא עשה המלאכה כדרך עשיית מלאכה ההיא:

והנה באופן ראשון שהמלאכה עצמה או המעשה עצמה בלתי נעשית כראוי והוא שינוי באיכות הנפעל. זה מצינו בכמה מקומות דשלא כדרכה לאו כלום היא אף זולת מלאכת שבת. וע"כ אכילה שלא כדרכה כגון שאכל חלב חי או עירב בו דבר מר הרי יש שינוי בהמאכל. וכן הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו הרי יש שינוי בהביאה שהיא מעשה הנעשה. וכן בהקטיר שומשום לאכול שומשום אין דרך הקטרה בכך אין דרך אכילה בכך. שהנפעל אינו כדרכו שהדרך שיוקטר כזית בבת אחת או שיאכל כזית בבת אחת וזה שינוי באיכות הנפעל. וכן הנזרע בעציץ שאינו נקוב שהנפעל אינו כדרכו. בזה אין חילוק בין שבת לשאר דברים. ובכל מקום לאו מידי הוא:

אבל באופן השני שאין שום שינוי באיכות הנפעל רק באיכות הפועל ראוי הי' להתחייב שהרי מ"מ הפעולה נגמרה כראוי אך מ"מ בשבת פטור עלי' דמלאכת מחשבת אסרה תורה. אבל גבי גט כתב מיקרי שהכתב היא כראוי ועיין עוד בביאורנו למלאכת האופה ס"ק מ"ד:

ובזה נבין פירש"י מכילתין ע"ד ע"ב אהא דהטווה צמר שעל גבי בהמה בשבת חייב ג' חטאות אחת משום גזוז ואחת משום מנפץ ואחת משום טווה. רב כהנא אמר אין דרך גזיזה בכך ואין דרך ניפוץ בכך ואין דרך טווי' בכך. ולא והתניא משמ' דר' נחמי' שטוף בעזים וטווי' בעזים אלמא טווי' שעל גבי בהמה שמה טווי' חכמה יתירה שאני [פירש"י חכמה יתירה כדכתיב וכל אשה חכמת לב אבל להדיוט אין דרכו בכך והוי כלאחר יד]:

ויש להבין בדברי רש"י למה נטר לפרש האי והוי כלאחר יד עד דמסיק חכמה יתירה שאני. דלעיל בדרב כהנא דאמר אין דרך טווי' בכך הו"ל לפרש דהוי כלאחר יד:

אך לפי האמור ניהא דתחילה לא הי' צריך לפרש משום דהוי כלאחר יד. דהרי עדיף הוא מכלאחר יד שיש שינוי באיכות הנפעל שהיא טווי ע"ג בהמה. ואפ"ל לר' אליעזר דלית לי' מלאכת מחשבת אסרה תורה לפירש"י כריתות י"ט סוף עמוד א' יפטור גם כן בזה. [וראי' לזה מש"ס מכילתין צ"ד ע"ב הנוטל צפרניו זו בזו ר' אליעזר מחייב וחכמים פוטרים פירש"י שאין דרך גזיזה ביד אלא בכלי. ובגמרא מחלוקת לעצמו אבל לחבירו ד"ה פטור פירש"י לחבירו אינו יכול לאמן את ידיו ליטול יפה בלא כלי. ומשמע דהפטור משום דבזה לכ"ע הוי כלאחר יד. ותמוה כיון דפטור כלאחר יד משום מלאכת מחשבת כדברי אחרונים הנ"ל. ור' אליעזר הא לית לי' מלאכת מחשבת לפירש"י כריתות הנ"ל. ולמה יפטור לר' אליעזר. אבל להנ"ל נכון היטב דכאן שיש שינוי בהנפעל שאינן ניטלין יפה אינו צריך לטעם מלאכת מחשבת אך למה דמסיק חכמה יתירה שאני. ואם זה העושה הי' חכם ביותר הי' זה מלאכה כראוי. והרי בהנפעל אין חילוק מי הי' העושה וא"כ אין שינוי בהנפעל כלל וכיון שאין שינוי רק בהנפעל אין הפטור רק משום כלאחר יד דלא הוי מלאכת מחשבת:

11. ספר שערים מצויינים בהלכה

שכן משא בני קהת. פירוש דנשאו את הארון,
והקשה בשם משמואל (פ' נשא תרע"א)
הרי הארון היה נושא את עצמו כדאמרינן
במס' סוטה (לה.) נושאי נשא עצמו לא
כש"כ. וכן פרש"י בדברי הימים (א-טו-כו)
"ויהי בעזור האלקים את הלויים", רבותינו
דרשו מכאן שהארון נושא את עצמו, וא"כ
הרי כח אחר מעורב בו, וצ"ע. ועי' מש"כ
בסמוך (ד"ה וגמירי).

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

היינו עם הראש והצואר. ועי' במושב זקנים
(תרומה רעא) שהקשה כן לגבי אהרן,
דהמצנפת היה בראשו, ודחה תירוצו זה דהיה
כופף ראשו כשנכנס לעבוד, השתא לפני מלך
בשר ודם אין עובדין כך, אם לא נתכוין
להשתחות, כש"כ לפני מלך מלכי המלכים.
ועי' בשו"ת חת"ס (או"ח ס"ק פא) דעשר
אמות היינו באמות בינונים שלנו, דהכי הוא
גובה הקרשים בבינונים שלנו, אבל לעולם
הלויים עצמם היה גבהם ג' אמות בשלהם לפי
אבריהם.

מפרש בחדש בחדש האביב דקס"ד דלכן
בראו הקב"ה למשה בעל קומה כדי שיפרוש
את האהל על המשכן, וא"כ ה"ה כל הלויים,
ודחי דדלמא משה שאני לפי שעתיד לשרות
שכינה עליו.

גובהו של לויים עשר אמות. הקשה בחי'
הר"ן היכי מוכח ממהא דפירש
דמפירש האהל על המשכן דקומתו עשר
אמות, דלמא לא היה פורש אלא מפני שידיו
פרושות לשמים ועולין למעלה מראשו, ותירץ
דמ"מ כשהיה מתקן הקלעים על הגג ופושטן
מכאן ומכאן ידיו נמוכות אצל ראשו.
ובשטמ"ק במס' בכורות (מד.) אהא דמשה
עשר אמות היה, הקשה הר"י מפרי"ש כיון
שהמשכן לא היה גבוה רק עשר אמות שכן
היה ארכן של קרשים, האיך משה היה נכנס
באהל מועד לעבוד עבודה כו' דעשר אמות
בעשר אמות הכי יתיבי וכו', ושמא י"ל שהיה
כופף מעט וכו'. ומבואר מכל זה שעשר אמות

13. ספר שערים מצויינים בהלכה

מתנדנד לכאן ולכאן, אבל כשרוב המשווי למטה מן הכתפיים אז הוא נישא יפה. וכן הקשה בפנים יפות שם על הרמב"ן, וכן בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ע). ובחי' חת"ס כאן כתב דנראה דלא על הארון עם הלוחות מיירי כי הוא נשא את נושאו ולא שייך ביה גמירי כל טונא, אלא מיירי מהארון ששברי לוחות בתוכם, וגם הוא היה ט' טפחים אלא אפשר שלא היה על כפורת, אבל כרובים לא הוה עליו כודאי, וא"כ צדקו דברי הרמב"ן. נובזה מיושב מה שהקשה השם משמואל, עי' לעיל בד"ה שכן משאן ועי' במנ"ח (מצוה צה)

וגמירי דכל טונא דמידלי במוטות תילתא מלעיל ותרי תילתי מלרע וכו'. כתב ברמב"ן עה"ת (תרומה כה-יב) דהטבעות היה בארון למטה בזויות התחתונות מפני שהכובד היה גדול יותר מאד, ועוד כי דרך הכבוד שיהיה הארון נשא וגבוה למעלה על כתפות הכהנים. ודחה פרש"י דבשליש העליון סמוך לכפורת היו. ועי' בטור בשם הרא"ש שמביא ראיה לפרש"י מהגמ' כאן דהיו הטבעות בתחלת שליש העליון, ולהכי גמירי הכי, שאם היה רוב המשווי למעלה מכתפיהם היה

14. ספר בניהו בן יהוידע על שבת דף צב/א

אין השכינה שורה אלא על חכם גבור ועשיר. הדקדוק ידוע בשלמא חכמה צריכה, אבל גבור ועשיר ובעל קומה מה צורך בהם לנבואה, ונראה לי בס"ד לנבואה צריך לה מדת ענוה, דאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על עניו באמת. ואמרתי רמז נכון בזה כי שם עניו אשר בע"ב שמות של ויסע הוא שם ס"ג שהוא מספר נבי"א, לרמז כי נביא צריך שיהיה עניו, אך עניו האמיתי הוא מי שיש לו מעלות שהטבע מכריחו להתגאות בהם ועם כל זה אינו מתגאה, אם הוא עניו אמיתי אשר ישובח בענוה שראוי להיות נביא, מה שאין כן אדם חסר המעלות אין לו שבח כל כך אם הוא עניו, וכמ"ש דל גאה אין דעת סובלתו, ולכן צריך שיהיה הנביא עשיר וגבור ובעל קומה, כדי שהיצר וטבע החומר מכריחו להתגאות ועם כל זה הוא עניו באמת, ובזה הוא ראוי שתשרה עליו שכינה בנבואה כי ענוה שלו בדוקה ומנוסה:

15. ספר שערים מצויינים בהלכה

ועשיר. כתב בדרשת הר"ן דלכן צריך להקבלת שכינה להיות גם עשיר, כי תעודת הנביא היא לעורר בני אדם למעשים טובים, ומי שהוא עשיר דבריו נשמעים. כתב הרמב"ם בשמונה פרקים (פ"ז) אמרם אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר כו' ועשיר הוא ממעלות המדות, רצה לומר ההסתפקות מפני שהם קוראים המסתפק עשיר והוא אמרם בגדר העשיר (אבות פ"ד מ"א) איזהו עשיר המשמח בחלקו וכו'. וכ"כ

16. תוספות מסכת שבת דף צב עמוד ב

ואת"ל אנשי הוצל עושין כן בטלה דעתן אצל כל אדם - משמע דעל אתרא נמי אמר דבטלה דעתן וכן בריש בכל מערבין (עירובין דף כח). פריך ובבל הוי רובא דעלמא והתניא כו' וכן בתר הכי פריך ופרסאי הוי רובא דעלמא וקשה דבפ' חבית (לקמן קמד:) גבי של בית מנשיא היו סוחטים ברמונים ופריך בית מנשיא הוי רובא דעלמא ומשני אין דהתנן המקיים קוצים בכרם כו' שכן בערביא מקיימין קוצים לגמליהן ופריך מי דמי ערביא אתרא הוא הכא בטלה דעתו אצל כל אדם וי"ל דהתם חשוב מנהג ערביא דלכל העולם נמי אם היה להם רוב גמלים הוו נמי מקיימי אבל בית מנשיא דחד גברא בטלה דעתו אע"ג דלכל העולם אם היה להם רמונים הרבה היו סוחטין.

17. רמב"ם יד החזקה הלכות שבת פרק יב (יד)

המוציא משאוי על ראשו אם היה משאוי כבד כגון שק מלא או תיבה ומגדל וכיוצא בהן שהוא משים על ראשו ותופש בידו חייב שכן דרך המוציאין ונמצא כמוציא על כתיפו או בידו אבל אם לקח חפץ קל כגון שהניח בגד או ספר או סכין על ראשו והוציאו והוא אינו אוהז בידו הרי זה פטור שלא הוציא כדרך המוציאין שאין דרך רוב העולם להוציא החפצין מונחין על ראשיהם המעביר חפץ מתחת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים אף על פי שהעבירו למעלה מראשו חייב.

18. מגיד משנה על הלכות שבת פרק יב

[יד] המוציא משאוי על ראשו אם היה משאוי כבד וכו'. בגמרא (שם צ"ב) אמר רב משום ר' חייא המוציא משאוי על ראשו בשבת פטור. וא"ת אנשי הוצל עושין כן בטלה דעתם אצל כל אדם ע"כ. וראה רבינו לחלק בין משאוי כבד התפוס ביד שהוא דרך הוצאתו למשאוי קל שאינו תפוס ביד ואינו דרך הוצאתו אלא לבני הוצל ובאותו פטר ר"ח בדוקא. וכן פירש"י ז"ל אנשי הוצל היו נושאין כדי מים ויין על ראשם ואין אוהזים אותם בידם עכ"ל:

19. ריטב"א על שבת דף צב/ב

הדא אמרה כל [באמת] הלכה הוא. פ"י ועל כרחין הא דסינר הלכה לדברי הכל ואפ"י למי שיהא פוטר בלפניו ובא לו לאחריו, דשאני הכא שאינה מתביישת לאחריו ומיד היא חוזרת לפניו:

20. רבנו חננאל על שבת דף צג/ב

ואשה החוגרת בסינר ומחתה ביה מידעם אפילו נתכוונה לפניה וחזרה לאחריה חייבת שכן ראוי להיות חוזר וקיי"ל כל באמת הל"מ.

21. ספר שערים מצויינים בהלכה

הרמב"ם (הקדמה לסדר זרעים) האשה חוגרת סינר בין מלפניה בין מאחריה הלכה למשה מסיני. ויש מקומות בש"ס באמת אמרו ופירושו דהוא דבר ברור כהלמ"ס כהא דלעיל (יא.) באמת אמרו החזן רואה וכו', ועיי' מש"כ

22. שפת אמת על שבת דף צב/ב

בגמ' כל באמת הלכה כו' בירושלמי איתא הל"מ מסיני. ועיי' בהרע"ב (רפ"ב דתרומות) פ"י דל"ד אלא כאלו היא הל"מ מסיני דהא גם בדרבנן קתני הכי ע"ש. וכן מוכח הכא דאל"כ קשה לר"א דאמר לעיל תברא. [ובירושלמי קאי הכא נמי למסקנא]. א"כ תיקשי למ"ד דבכל גווני חייב במאי מיתוקים הלכה זו מסיני לענין אשה, וצ"ל דלאו הלמ"מ ממש כנ"ל מיהו קצת קשה אי אינו הלמ"מ מאי קמ"ל בלשון באמת כיון דליכא מאן דפליג ממילא הלכה בן, [ועיי' בב"מ (ס'). פ"י רש"י באמת כו' שאין לחסם ולגמגם בדבר ע"ש]:

23. מהר"ץ חיות מסכת שבת דף צב עמוד ב

משנה באמת אמרו האשה החוגרת בסינר בין מלפניה בין מאחריה חייבת. נ"ב בגמרא הביאו ברייתא דכל באמת הלכה הוא. ובירושלמי אמרו כל באמת הלכה למשה מסיני. ואף דבש"ס (ב"ק פ"ב ע"א) ובירושלמי פ"ד דמגילה חשבו אשה חוגרת בסינר לתקנת עזרא. היינו שם מיירי מעיקר התקנה. וכאן מיירי לענין הוצאת שבת. ומפ"ז נקטה מתנ"י אשה החוגרת בסינר בה"א הידיעה. מפני שענין זה הוא הלכה מסיני קודם תקנת עזרא. ובאה המשנה דבאשה כזו אשר חוגרת בסינר כאן שדרכה להיות חוגר. מקרי הוציא דרך המוציאין. ועיי' רמב"ם פ"א מהל' שבת ה' י"ג דכ' איש החוגר בסינר משום דלא מיירי כאן מחיוב על האשה החוגרת סינר כי לענין זה ייחד רבינו מדור בפ"ע במקומו פכ"ד מהל' אישות הי"ג. אכן כאן בא להשמיענו דין הוצאה בשבת. נקט האיש החוגר בסינר. ומה מאד תמוהים לי דברי הרמב"ם בהקדמתו לפ"י המשנה דחייב כל ענינים אשר נזכרים בש"ס הל"מ. ובתוכם גם הך דאשה חוגרת בסינר. ובאמת הך דחוגרת בסינר אינה רק תקנת עזרא והל"מ לא היתה רק

לענין שבת ולכל הפחות היה לו להרמב"ם לומר אשה חוגרת בסינר חייבת. אבל מדסתים אשה חוגרת בסינר. משמע דכוונתו על עיקר התקנה דחגירת סינר. וזה אינה רק תקנה ולא הל"מ וצע"ג:

24. שפת אמת על שבת דף צב/ב

במשנה המוציא ככר לר"ה חייב. לכאורה קשה מאי קמ"ל. וי"ל משום דתני בתר הכא לחלק בשנים שהוציאו בין יכול א' להוציא ובין לא יכול כו', קמ"ל דביחיד שהוציאו אף שהי' משקל ככר שבאמת אינו יכול וצריך שנים. אלא שנתגיע וגררו שלא כדרך יותר מכחו אעפ"כ חייב ולא אמרינן דהוי שלא כדרך המוציאין משום דבעת הצורך אדם מוציא בכל אופן שיכול כנ"ל:

25. ספר שערים מצויינים בהלכה

בעשותה העושה את כולה ולא העושה את מקצתה. הקשה בתפא"י (פ"א בועז אות ד) לר"ל דחצי שיעור מותר מה"ת, הרי כתיב "בעשותה" בעושה כולה ולא מקצתה, ומדמיטו מקרבן ש"מ דחייב, עי"ש. /וראיתי בשואל ומשיב (מהד"ת ח"ד סי' קכ) דלא קשה דשאני חצי שיעור דכל דלא חזי לאצטרופי ס"ל לר"ל דאינו אסור כלל מה"ת, אבל כאן עשו כל המלאכה, רק שעל ידי שניהם נעשה, וכל שזה יכול וזה יכול שפיר עשו כל השיעור, ובוזה אף ר"ל מודה.

26. שו"ת באר יצחק חלק אורת חיים סימן יד

שאלה אם מותר לומר בשבת לשני נכרים שיעשו ביחד מלאכה דאורייתא במקום מצוה. ... וכן לפמש"כ הג"א (שבת ריש פרק המוציא) דגם בהוצאה אסור חצי שיעור מה"ת, ע"כ מוכח לחלק דשאני עקירה דגרע מחצי שיעור דאין בו סרך מלאכה כלל לכן אינו נאסר אלא מדרבנן וגרע זה מהוציא חצי גרוגרת, עכ"פ כיון דמציינו בזה עוקר וזה מניח דאיצטרך למילף מקרא לפטור ובלא זה ה"א דחייב כמש"כ התוס' בד"ה חד למעוטי כו', ואפ"ה עכשיו דהתורה פטרתו אמרינן דאין בו שום איסור תורה כלל, א"כ ה"ה בשנים שעשאוה דילפינן מקרא דפטור וודאי דאין בו שום איסור תורה כלל כיון דלא שייך בו לדון דין חצי שיעור, דח"ש גופא דאסור מה"ת הוי משום דחזי לאצטרופי ובשנים שעשו דלא שייך חזי לאצטרופי כמו שנתבאר לעיל וודאי דאין בו איסור תורה כלל אלא איסור דרבנן. וכיון דנתבאר דב' שעשו ביחד אין בו איסור כלל מה"ת רק איסור מדרבנן, לכן בשני נכרים אם עושין ביחד אף מלאכה דאורייתא אינו נקרא אלא שבות דשבות ויש לדון לכאורה להקל בזה במקום מצוה כמו בכל שבות דשבות. ...

ענף ג. ולפי מה שנתבאר לעיל דשנים שעשו פטורים ואין בזה איסור תורה יש להקשות במילה דילפינן דדוחה שבת אמאי לא מהדרינן למול בשבת בשנים ביחד כדאמרינן בפ"ק דיומא (דף י' ע"ב) גבי טומאה אי דחוי' בציבור דמהדרינן לעשות בהיתר, ואין לומר דמילה הותרה בשבת ...

ענף ד. אך עכ"ז תקשה דאיך התירה התורה לעשות בכל צרכי גבוה ע"י אחד בשבת, דהא אי נימא דשנים שעשו פטורין ואין בזה שום איסור כלל א"כ יותר עדיף לעשות בהיתר ובשנים, וזה ודאי אין סברא לומר דהתורה מיירי היכא דליכא ב' רק יחיד דהא בעזרה ודאי היו נמצאים שם הרבה אנשים, ואין סברא לחלק דזה הוי טרחא יתירה, דמ"ש, הא מ"מ יכולים לעשות בהיתר עכ"פ, ועוד יש לפלפל הרבה במ"ש, אמנם קצרה היריעה מהכיל...

ענף ה. ובעז"ה יש לי כמה אופנים לתרץ כל זה, אך מחזורתא דמילתא נלע"ד דהאמת ברור ומוכח מכל הנ"ל דהיכא דעושיין מצוה דאף בשנים שעשאוהו ג"כ לא הותרה מה"ת לעשות בשבת רק בתורת דחייה דצרכי גבוה דוחה שבת, משום דהא דשנים שעשו פטורין בזה יכול כו' הוי הטעם משום דלא אורח'י בכך ...

ומצינו בביצה (כ"ז ע"ב) ברש"י ד"ה חלה שנטמאת כו' דאסור לתת חלה שנטמאת לפני כלבו משום דאין מבערין קדשים ביו"ט דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף הילכך מלאכה היא עכ"ל, וע' בתוס' שם ד"ה ועל החלה שנטמאת כו', ולפ"ז י"ל דה"ה בשנים שעשו בשבת דאף דפטורין מחמת דהתורה גזרה דכ"א לא מקרי רק מסייע ומלאכתן לא חשיבא והוי כמו מלאכת עראי גבי שבת, אינו רק בדבר הרשות בזה אמרה התורה דעשייתן לא חשיבא, משא"כ במצוה שמחוייב לעשות דכיון דרחמנא אחשבה וגם בכ' העושיין להמצוה נחשבת עשייתן לקיום המצוה, וכיון דאחשביה רחמנא הוי ממילא ביה חשיבות גם לענין דיהא שם מלאכה עליו להתחייב משום איסור שבת...

...והסברא אשר בארתי בס"ד שהמצוה הנעשית ע"י שנים בשבת מלאכה חשובה היא גם לענין חיובי שבת, ברורה ונכונה היא ולא נצטרך עוד לדחוקים בישוב כל הקושיות הנ"ל, והיא תנהר לנו עיינן גם בהא דיבמות דאין בנין בהמ"ק דוחה שבת, וכן הא דשבועות דאין בנין בהמ"ק דוחה יו"ט, משום דכיון דמקיים בשנים מצות בנין בהמ"ק לכן הוי ג"כ מלאכה חשובה גם להתחייב משום שבת ויו"ט, ולכן אף ע"י ב' אין יכולים לבנות את בהמ"ק כלל מה"ת.

27. משך חכמה על ויקרא פרק כו פסוק ב

את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו - יתכן דכתיב שמור אצל שבת בעשרת הדברות (פ' ואתחנן), וזה על מצות שחיביין עליהן מיתה, שדוקא יחיד העושה חייב, אבל שנים שעשו (שבת צג) פטורין מכרת ומקרבן, דכתיב בעשותה, אבל מכל מקום שלא יעשו שנים לכתחלה כתב תשמרו בלשון רבים. ומש"ה כתב גבי מקדש, דסד"א דבמלאכת גבוה יעשו שנים, קמ"ל דשבת ישמרו אפילו מלעשות מלאכה ברבים, ומלאכה שהותרה במקדש לא שנא בין יחיד בין לשנים שעשו בבת אחת. וכן בכי תשא גבי מלאכת משכן דלא ידחה שבת כתב ושמרתם את השבת, ושמרו כו', להורות שרבים לא יבנו המקדש כאחד. ודו"ק. (ד"ז בחלום).

28. ספר מנחת חינוך - מצוה טו - אות ט

[ט] ועיין שבת צ"ג ע"א ור"מ פ"א משבת הל' ט"ו וט"ז שפסק שם, שנים שהוציאו איזה משא בשבת זה יכול וזה יכול שניהם פטורים, זה אינו יכול וזה אינו יכול שניהם חייבין ושיעור אחד לשניהם, זה יכול וזה אינו יכול זה שיכול חייב, והשני פטור דמסייע אין בו ממש. ונראה דוקא גבי שבת דהוא גזירת הכתוב בעשותה [ויקרא ד', כ"ז], וילפינן דזה יכול וזה יכול פטורים, ע"י"ש, אבל כאן שנים שהוציאו אפילו זה יכול וזה יכול, מ"מ שניהם חייבין דאין לנו קרא לפטור. אבל אם אחד יכול ואחד אינו יכול, זה שאינו יכול פטור דהוי ליה מסייע ואין בו ממש, וזה נוהג בכל מקום ע"י"ש בסוגיא, א"כ כאן נמי. ואפשר לומר דאם שנים הוציאו פסח בשבת זה יכול וזה יכול, כיון דחייבים על הוצאת הפסח חייבים ג"כ על הוצאת שבת אם היה לרשות הרבים, דאחשביה, כפי מה שנתבאר לעיל [באות הקודמת], ויש לחלק תן לחכם וכו'. ולכאורה, בשבת זה עוקר וזה מניח גמרינן שם צ"ג ע"א וג' ע"א מקרא דפטורים, א"כ כאן דליכא קרא אפשר דאם נגמרה הוצאה ע"י שנים יתחייבו, דהיינו זה עוקר וזה מניח. ועיין תוס' ג' ע"א ד"ה שניהם פטורים, כתבו דעל העוקר אין סברא שיתחייב רק הש"ס מקשה דהמניח יהא חייב אף דלא עקר דעל ידו נגמרה המלאכה, ע"י"ש, ועל זה אמרינן דנלמד מקרא, א"כ אפשר כאן בזה עוקר וזה מניח יתחייב המניח עכ"פ, ועיין פני יהושע ריש מכילתין דשבת [ב' ע"א ברש"י בד"ה שהן ארבע], כתב דזה עוקר וזה מניח אפשר רק מחטאת פטור דמיעטיה קרא אבל מלקות חייב, א"כ אפשר כאן נמי כיון דליכא קרא, חייב המניח ע"י עקירת חבירו, וצ"ע. ועיין מס' שבת ובר"מ דיני הוצאת שבת, ויש ללמוד הרבה דברים משם והנחתי לחכמים לברר כל הדינים: